

Asia: VN/7491/2024

Vanhojen metsien kriteerit Suomessa

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ympäristöministeriö pyytää lausuntoa vanhojen metsien kansallisista kriteereistä. Etelä-Savon ELY-keskus on tutustunut kriteereihin sekä valmistelussa käytettyihin taustaselvityksiin.

Esitetyt kriteerit ovat Etelä-Suomen olosuhteissa erittäin tiukat erityisesti lahopuun osalta. Yksi tapa arvioida kriteerejä on verrata niitä olemassa olevien suojelualueiden metsiin. Etelä-Savon suojelualueilta (noin 41 000 ha maa-alueita) on Suojelualueiden kuviotietojärjestelmän (SAKTI) perusteella 257 hehtaaria kuusi- tai lehtipuuvaltaisia kuvioita, joilla on lahopuuta yli 50 m³/ha; mäntyvaltaisia kuvioita, joilla on lahopuuta yli 40 m³/ha löytyy noin 233 ha. Kuviotiedoissa on jonkin verran puutteita ja osittain inventointitiedot ovat vanhentuneita, joten vastaavia kuvioita on todennäköisesti jonkin verran enemmän. Toisaalta iso osa runsaslahopuustoisista kuvioista on myrskytuhokohteita (esim. vuoden 2010 Asta-myrsky kaatoi paljon metsää Pihlajaveden luonnonsuojelualueelta), joista osalla lahopuujatkumo ja puuston ikäkriteeri eivät todennäköisesti täyty. Lisäksi on huomioitava, että Metso-ohjelmaan tarjotuilta kohteita ei käytännössä ole löytynyt lainkaan kriteerien mukaisia metsiä. Metso-ohjelmaan tarjotaan suojeluarvoiltaan maakunnan parhaita yksityismetsiä, joten kriteerien täytyminen Etelä-Suomen yksityismailla on hyvin harvinaista.

Suojelualueiden tieto kuvaa sitä, miten tiukat kriteerit vanhoille metsille ollaan asettamassa. Kriteerit vastaavatkin enemmän EU:n komission ohjeen tarkoittamia täysin luonnontilaisia metsiä (primary forest) kuin ohjeen tarkoittamia vanhoja metsiä (old-growth forest). Olemassa olevien vanhojen metsien suojelu on tehokas keino torjua luontokatoa. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan kriteerien ikä- ja lahopuurajoja tulisi vielä harkita uudelleen. Lisäksi kriteeristössä olisi tarpeen huomioida paremmin karuimmat metsätyypit, joilla lahopuuta kehittyy hitaasti ja lahopuun määrä jää luontaisesti vähäiseksi.

Kansallisissa kriteereissä on esitetty vanhoille metsille minimipinta-alat, joiden valintaa ei ole juurikaan perusteltu. Komission suuntaviivoissa vanhoille metsille ei ole asetettu pinta-alavaatimuksia. Pinta-alarajoja tulisi harkita uudelleen erityisesti siinä tapauksessa, jos kansallisesti päädytään erittäin tiukkoihin kriteereihin. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan esitettyjen kriteerien mukaiset metsät ovat jo 4 hehtaaria selvästi pienempinä metsikkökuviaina erittäin arvokkaita, eikä Etelä-Suomen pirstoutuneesta metsämaisemasta löydy laajoja vanhan metsän esiintymiä. Metsiensuojelun tarve on kuitenkin suurin juuri eteläisessä Suomessa.

Helmi-ohjelman valtioneuvoston periaatepäätöksen (YM/2021/28) yhteydessä on linjattu myös Metso-ohjelman jatkosta vuodesta 2026 eteenpäin. Periaatepäätökseen on kirjattu suojelutavoitteeksi 40 000 hehtaaria yksityismaiden metsiä. Vanhojen metsien suojelu yksityismailla voidaan lukea osaksi Metso-ohjelman tavoitteita. Etelä-Savon ELY-keskus katsoo, että Metso-ohjelman riittävät henkilöresurssit ja korvausrahat tulee turvata vähintään Helmi-kauden ajaksi. Metsiensuojelun resurssoinnissa tulisi huomioida myös se, että puun hinta on muutaman vuoden aikana kohonnut merkittävästi.

Kriteerien tulkinta ja soveltaminen

Kriteereissä on todettu, että valtion maiden osalta inventoinnin tekee MH:n Metsätalous Oy. Dokumentissa ei kuitenkaan ole otettu kantaa, mikä taho arvioi kriteerien täyttymisen yksityismaiden osalta. ELY-keskuksille tai Suomen metsäkeskukselle tulee todennäköisesti ilmoituksia metsäalueista, jotka mahdollisesti täyttävät vanhan metsän kriteerit. Ilmoituksia voi tulla niin luontojärjestöiltä kuin metsäammattilaisilta, ja tilanteet voivat olla kiistanalaisia. Etelä-Savon ELY-keskus olettaa, että kriteerien varmistaminen on ELY-keskusten tehtävä, koska yksityismaiden osalta toteutus tapahtuu Metso-ohjelman keinoin. Vastuutaho olisi syytä tuoda esiin kriteeristössä.

ELY-keskus katsoo, että väistämättä ainakin tietyissä tapauksissa viranomaisen tulee todeta vanhan metsän kriteerien täytyminen. Kriteeristössä on kuitenkin kohtia, jotka vaativat tulkinta- ja maastotyöohjetta sekä koulutuksia viranomaisille. Esim. lahopuun määrän arviointi edellyttää lahopuun mittausta, jonka menetelmä tulee linjata yhteismitallisten tulosten saamiseksi. Menetelmänä voi olla ainakin koealat tai lahopuulinjat, tai kaikkien lahopuiden mittausta. Kaikki menetelmät ovat työläitä, eikä ELY-keskuksissa ole aiemmin tehty lahopuumittauksia esim. Metso-ohjelmaan tarjotuilla kohteilla. Näin ollen henkilöstöllä ei välttämättä ole osaamista lahopuumittauksiin.

Tarkempi ohjeistus on todennäköisesti tarpeen myös puuston iän määrittämiseen, sillä luonnontilaisen kaltaisissa metsissä ei välttämättä ole selkeästi erotettavissa eri ikäluokkia. Myös puulajivaltaisuuden ja lahopuujatkumon arvioiminen vaatisi täsmennystä, samoin miten kohteiden kuvioinnissa huomioidaan metsissä esiintyvä luontainen vaihtelu esim. lahopuun määrässä.

Kriteeristön mukaan aktiivisessa talouskäytössä olevat metsät eivät ole vanhoja metsiä, mikä käy selvästi ilmi myös EU:n komission ohjeesta. Esitetyn kriteeristön mukaan myös ojitus katsotaan aktiiviseksi metsänhoidon toimenpiteeksi. ELY-keskus kuitenkin huomauttaa, että kangasmetsissä yksittäiset ojat eivät yleensä vaikuta merkittävästi metsän luonnontilaan, eikä ojituksen pitäminen mukana rajaavissa toimenpiteissä välttämättä ole perusteltua. Ainakin ojituksen vaikutusta pitää ohjeistuksella täsmentää, esim. miten laajalti ojat vaikuttavat kriteerien tulkintaan.

EU:n komission suuntaviivoissa todetaan menetelmien osalta, että niiden on oltava avoimesti laadittuja ja julkisesti saatavilla. ELY-keskus toteaa, että kriteerien rinnalle tarvitaan viranomaisille suunnattu riittävän yksiselitteinen soveltamis- ja maastotyöohje, jotta välttyään mahdollisilta tulkinnallisilta kiistoilta koskien vanhojen metsien määrittelyä.

Mutanen Jari
Etelä-Savon ELY

Puhakainen Lauri
Etelä-Savon ELY